

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2002, sp. zn. 29 Odo 799/2001, ECLI:CZ:NS:2002:29.ODO.799.2001.1

Číslo: 68/2004

Právní věta: Je-li sporné, zda odesílatelem zásilky je jiná osoba, než která je jako odesílatel označena v nákladním listě, nese o tom břemeno tvrzení a důkazní břemeno dopravce.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.10.2002

Spisová značka: 29 Odo 799/2001

Číslo rozhodnutí: 68

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Převážná smlouva

Předpisy: § 120 písm. h) předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v P l z n i rozsudkem ze dne 6. 4. 2000 zamítl žaloby o zaplacení 42 854,10 Kč s příslušenstvím, 493 459,60 Kč s příslušenstvím, 42 854,10 Kč s příslušenstvím a 642 811,50 Kč s příslušenstvím, které usnesením ze dne 10. 3. 2000 spojil ke společnému projednání a rozhodnutí, a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně dospěl po zhodnocení provedeného dokazování k závěru, že žalobkyně svůj nárok na zaplacení přepravného za úseky tratí cizích železnic vůči žalované, kterého se domáhala s ohledem na záznam ve sloupci 24 Mezinárodního nákladního listu CIM, neprokázala. Vycházeje z článku 15 § 1 přílohy č. 3 Přípojku B k vyhlášce č. 8/1985 Sb., o Úmluvě o mezinárodní železniční přepravě (COTIF), označeného jako „Jednotné právní předpisy pro smlouvu o mezinárodní železniční přepravě zboží (CIM) /dále jen „Úmluva“, podle něhož přepravné platí buď odesílatel, nebo příjemce, dále z § 2 téhož článku Úmluvy, (chce-li odesílatel vzít na sebe přepravné zcela nebo zčásti, musí to vyznačit v nákladním listu jedním ze záznamů určeným v tomto ustanovení) a z článku 18 Úmluvy (za správnost údajů v nákladním listu odpovídá odesílatel, jehož stihnou všechny případné následky v důsledku údajů nesprávných, nepřesných, neúplných nebo zapsaných na jiném místě než pro ně určeném), v posuzovaném případě soud zjistil, že žalovaná je v nákladním listu označena jako plátce, a to navíc ve sloupci pro označení zboží, když z Úmluvy, jejíž ustanovení jsou kogentní, nelze dovodit možnost přenesení platební povinnosti přepravného na jiný subjekt, než je odesílatel. Ze sloupce 24 Mezinárodního nákladního listu CIM, rubriky v něm zatržené a článku 15 Úmluvy soud dovodil, že povinnost zaplatit přepravné má pouze odesílatel, přičemž za odesílatele ve všech posuzovaných mezinárodních nákladních listech CIM soud považoval subjekt odlišný od žalované.

Skutečnost, že byla žalovaná jako plátce odesílatelem označena, shledal soud pro uložení povinnosti žalované zaplatit přepravné jako nedostačující. Ale i kdyby tato skutečnost byla podložena právním vztahem mezi žalovanou a odesílatelem, což se v předmětném sporu žalobkyni prokázat nepodařilo, není s ohledem na Úmluvu možné, aby přepravné platil odlišný subjekt od odesílatele, když případné použití vnitrostátního práva, konkrétně příslušných ustanovení občanského zákoníku o převzetí závazku nebo přistoupení k dluhu, podle názoru soudu nepřichází v úvahu.

K odvolání žalobkyně V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 13. 9. 2001 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni 42 854,10 Kč s 15% úrokem z prodlení od 6. 8. 1994 do zaplacení, 493 459,60 Kč s 15% úrokem z prodlení od 6. 4. 1994 do zaplacení, 42 854,10 Kč s 15% úrokem z prodlení od 7. 6. 1994 do zaplacení a 642 811,50 Kč s 15% úrokem z prodlení od 24. 5. 1994 do zaplacení. Odvolací soud rovněž rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

Odvolací soud při přezkoumání rozhodnutí soudu prvního stupně vyšel z jeho skutkových zjištění, ale dospěl k jinému právnímu posouzení věci. Shodně se soudem prvního stupně vztah mezi žalobkyní a žalovanou posuzoval ve smyslu ustanovení § 756 obch. zák. podle Úmluvy, na rozdíl od něj však dospěl k závěru, že odesílatelem zásilek byla žalovaná, která byla v souladu s uzavřenými přepravními smlouvami plátcem přepravného za úseky cizích tratí, a proto žalobkyni vzniklo vůči žalované právo na zaplacení ceny přepravy ve výši uplatněné žalobou. Tento svůj právní závěr odvolací soud vyvodil z obsahu příslušných mezinárodních nákladních listů CIM, na základě nichž žalobkyně provedla přepravu zboží z místa nakládky V. J. a J., s. r. o., v T. pro příjemce v Bulharsku. Těmito dokumenty je podle odvolacího soudu osvědčeno, že žalovaná jako odesílatel zásilek předepsala do nákladních listů přepravní cestu a pro nedostatek místa s pokračováním v kolonce 31 mezinárodních nákladních listů CIM uvedla, že „plátcem úseku MÁV a CFR je: R., v. o. s., S. 5, v P.“. Námitky žalované zpochybňující její pasivní legitimaci ve sporu nejsou podle odvolacího soudu důvodné a jsou obsahem přepravních smluv vyvráceny. Skutečnost, že v kolonce č. 10 nákladních listů je jako odesílatel uveden jiný subjekt odlišný od žalované, svědčí v daném případě podle odvolacího soudu pouze o tom, že u tohoto subjektu byla prováděna nakládka zboží, když ve smyslu příslušných ustanovení Úmluvy byla odesílatelem zásilky, tedy tím, kdo přepravu u žalobce objednal, podal zásilky železnici k přepravě a uzavíral se železnici přepravní smlouvy, žalovaná, kterou stíhá i odpovědnost za zapsání nesprávných údajů do nákladních listů, tedy i za nesprávné zapsání údaje o odesílateli zásilky. Žalovaná jednala se žalobkyní při uzavírání přepravních smluv jako nepřímý příkazce, který smlouvu o přepravě uzavírá podle ustanovení o zasílatelské smlouvě vlastním jménem jako odesílatel, a to pro svého příkazce společnost V. J. a J., s. r. o. v T.

Proti rozsudku odvolacího soudu v celém rozsahu podala žalovaná dovolání odkazujíc v jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a v jeho důvodnosti na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) a § 241a odst. 3 téhož právního předpisu. Namítá, že odvolací soud nesprávně aplikoval příslušné předpisy, tj. Přípojek B k Úmluvě o mezinárodní železniční přepravě (COTIF), a vycházel ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování. Podle názoru dovolatelky opřel odvolací soud svůj závěr, že odesílatelem byla žalovaná, pouze o tvrzení žalobkyně, že s ní žalovaná jednala o zajištění předmětných přeprav, to však prokázáno nebylo. Poukazuje na to, že naopak z přepravních smluv se dokládá, že odesílatelem nebyla žalovaná, ale společnosti V. J. a J., s. r. o., které jsou uvedeny jako odesílatel v mezinárodních nákladních listech CIM, které byly předloženy jako důkaz o vzniku a obsahu přepravních smluv. Namítá i nesprávnou aplikaci ustanovení § 601 obch. zák. o zasílatelské smlouvě na jednání žalované odvolacím soudem. Žalovaná trvá na své námitce nedostatku pasivní věcné legitimace na své straně. To, že jednotliví odesílatelé uvedli žalovanou v nákladních listech jako plátce úseků cizích železnic, nemůže mít podle jejího názoru za následek vznik její platební povinnosti hradit přepravné, když dále v této věci poukazuje i na to, že podle článku 13 § 3 Přípojku B k Úmluvě jsou tyto údaje pro železnici nezávazné. Podle

dovatelky vzali na sebe povinnost uhradit přepravné záznamem ve sloupci 24 mezinárodních nákladních listů odesílatele, kteří také uhradili přepravné žalobkyni za přepravu na území České republiky. Protože podle ní spočívá rozhodnutí odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci a vychází ze skutkových zjištění, která nemají oporu v provedeném dokazování, navrhl, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy I., části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001). O takový případ jde i v této věci, jelikož odvolací soud věc ve shodě s bodem 15., hlavy I. části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb. rovněž projednal podle dosavadního znění občanského soudního řádu, jak sám výslovně zmínil v důvodech rozsudku.

Dovolání je v této věci přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, a je i důvodné.

N e j v y š š í s o u d rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Vady uvedené v § 237 odst. 1 o. s. ř., jakož i jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž podle § 242 odst. 2, věty druhé, o. s. ř. přihlíží dovolací soud z úřední povinnosti, žalovaná ve svém dovolání, ačkoliv odkazovala též na § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2001, obsahově nijak nevymezila a Nejvyšší soud je z obsahu spisu neshledal.

Dovolacímu přezkumu ve smyslu § 242 odst. 3, věty první, o. s. ř. byl podroben dovolatelkou napadený závěr odvolacího soudu o její věcné legitimaci, tedy o tom, že je odesílatelem předmětných zásilek a tím i plátcem přepravného. Při posouzení této otázky odvolací soud sice správně vyšel z ustanovení čl. 11, 13 a 15 Přílohy B k Úmluvě, která však nesprávně vyložil a na daný případ nesprávně aplikoval.

Podle čl. 11 § 1 Přílohy B k Úmluvě přepravní smlouva je uzavřena, jakmile odesílací železnice přijala k přepravě zboží s nákladním listem. Podle § 3 téhož článku nákladní list opatřený datovým razítkem nebo strojovým účtovacím označením je důkazem o uzavření a obsahu přepravní smlouvy.

Podle čl. 13 § 1 písm. h) téhož předpisu nákladní list musí vždy obsahovat též jméno a adresu odesílatele. Konečně podle čl. 15 § 1 uvedeného předpisu přepravné zaplacení buď odesílatel, nebo příjemce podle dále uvedených ustanovení, a podle § 2 téhož článku, chce-li odesílatel vzít na sebe přepravné zcela nebo z části, musí to vyznačit v nákladním listu jedním ze záznamů dále předepsaných v tomto paragrafu.

Z těchto ustanovení, zejména ze čl. 15 Přílohy B k Úmluvě, jednoznačně vyplývá, že povinnost platit přepravné nemůže stíhat jinou osobu než odesílatele nebo příjemce. Proto k naplnění podmínky věcné legitimace žalované je nezbytným předpokladem to, že ve smyslu citovaných ustanovení byla odesílatelem těchto zásilek.

Nákladní list je důkazem nejenom o uzavření přepravní smlouvy, ale též i důkazem o jejím obsahu, jehož součástí (náležitostí) je též označení odesílatele jeho jménem a adresou. Tvrdí-li proto dopravce, že odesílatelem zásilky je jiná osoba, než která je jako odesílatel označena v nákladním listě, spočívá důkazní břemeno o tomto tvrzení na dopravci, tedy v daném případě na žalobkyni.

Skutečnosti, že žalovaná je v nákladním listě uvedena jako plátce, že se žalobkyní jednala jako s dopravcem, resp. že obstarávala přepravy pro svého příkazce, samy o sobě postavení žalované jako odesílatele nemohou prokazovat a údaje uvedené v nákladním listě o odesílateli vyvracet, jak nesprávně dovodil odvolací soud, vycházejí přitom z ničím neodůvodněného výkladu, že údaje o subjektu v kolonce 10 nákladních listů, ve které má být označen odesílatel zásilky, se týkají pouze místa nakládky zásilky. V důsledku těchto nesprávných resp. neúplných zjištění a jejich právního posouzení pak odvolací soud uzavřel, že námitky žalované zpochybňující její pasivní legitimaci ve sporu nejsou důvodné, neboť jsou obsahem přepravních smluv vyvráceny, čímž nepřípustně přesunul shora zmíněné důkazní břemeno na žalovanou.

Zjištění odvolacího soudu nemají v podstatné části oporu v provedeném dokazování (nekorespondují s údaji uvedenými v nákladním listu) a vycházejí rovněž z nesprávného právního posouzení věci. Tím došlo k naplnění dovolatelkou uplatněných dovolacích důvodů podle § 241 odst. 3 písm. c) a d) o. s. ř.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu není správné, Nejvyšší soud je zrušil a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, § 243b odst. 2, věta první, o. s. ř.).